

Velfærdsstatens omkostningsyge

Børsen den 8 september 2022

Efter det Konservative Folkeparti forleden spillede ud med et forslag, der vil hæve det offentlige forbrug med godt 0,1 pct. om året, har der været hed debat. Statsministeren og flere partier har beskyldt de konservative for at skære voldsomt ned, da det offentlige forbrug må stige med 0,5 pct. for blot at følge med det såkaldte demografiske træk - de stadig flere ældre i samfundet.

Men udfordringen er i virkeligheden meget værre og erkendes af de færreste politikere. Problemet blev beskrevet for årtier siden af den amerikanske topøkonom William Baumol og kendes i dag som Baumols omkostningsyge.

Omkostningssygen blev oprindeligt beskrevet som en situation, hvor det private erhvervsliv bliver stadig mere produktivt, men den offentlige sektor ikke følger med. Erhvervslivet vil derfor betale stadig højere lønninger, i takt med at medarbejderne bliver mere produktive.

For at bibeholde de ansatte er den offentlige sektor således nødt til at sætte lønnen tilsvarende op, ellers flytter dens medarbejdere.

Baumol indså den paradoksale situation, at når det private bliver dygtigere, bliver det offentlige dyrere.

Konsekvensen af Baumols omkostningsyge er således, at i takt med, at det private bliver mere produktivt, kommer den offentlige sektor til at fylde mere, både som andel af beskæftigelsen og som andel af nationalindkomsten. Udfordringen er, at den offentlige sektor finansieres af den private, og problemet kommer derfor til at bide sig selv i halen.

Udviklingen kan indlysende nok ikke fortsætte uendeligt, da der kommer et tidspunkt, hvor den private sektor bliver for lille til at kunne betale for den stadig dyrere offentlige sektor.

En særligt grim detalje i Danmark er, at omkostningssygen er direkte indbygget i det danske system: Mens det private er lønførende, følger de offentlige lønninger næsten pr. automatik med de private opad.

Ovenpå er der indbygget en særlig politisk dynamik, når en stor andel af vælgerne arbejder i den offentlige sektor som i den danske velfærdsstat: De offentlige ansatte bliver en vælgergruppe med ekstremt stor indflydelse, som alle har en interesse i, at der ikke skæres i deres del af det offentlige.

Udover at de offentlige lønninger følger med de private opad, uden at det offentlige får mere ud af ressourcerne, kan de offentligt ansatte også bruge politisk pression for at få ekstra lønstigninger eller ekstra frynsegoder. Dette pres gør Baumols omkostningsyge endnu værre.

På langt sigt er både omkostningssygen og det ekstra politiske pres en potentiel bombe under den danske velfærdsstat.

Det er denne langsomme dødsspiral, man som økonom ville ønske, at i det mindste nogen politikere talte om.

Dynamikken, som Baumol beskrev for mange år siden, forklarer også, hvorfor det er så upopulært: Vi er snart ved det punkt, hvor velfærdsstaten er for dyr.

Christian Bjørnskov